

جستجو در بانک‌های اطلاعاتی نسخ خطی در ایران

مجید غلامی جلیسه^۱

درآمد

از جمله امور مهم در دنیای کنونی سرعت در دست‌یابی به آگاهی‌های مطلوب در امور گوناگون زندگی است و آنچه بیش از پیش در دنیای امروز مهم جلوه می‌کند سرعت در کنکاش اطلاعات است.

بشر همواره در صدد کسب اطلاعات و معلومات گوناگون در عرصه‌های مختلف زندگی، برای ارتقاء سطح زندگی خود بوده و هست و دنیای امروز در بردارنده انبوهی از اطلاعات و معلومات است. ما در جهانی زندگی می‌کنیم که بشر لحظه به لحظه در پی خلق آثار جدید و دست‌یافتن به تازه‌های علمی گوناگون و مکتوب‌کردن آن‌هاست. گسترش دانش و افزایش اطلاعات و انباشته‌شدن آن‌ها بر روی هم همواره یکی از دغدغه‌های فکری بشر برای جلوگیری از سردرگمی در زمینه بررسی اطلاعات و آموخته‌های به نیت رسیده بشری بوده و هست.

پرفسور پیتز لیمان^۲ استاد دانشگاه برکلی کالیفرنیا^۳ درباره انفجار اطلاعات در عصر حاضر طی تحقیقات اخیر خود این‌گونه آورده است که تنها در سال ۲۰۰۲ م بیشتر از ۵ اکیس‌بایت^۴ اطلاعات جدید به صورت کتاب و انواع نشرهای کاغذی فیلم و وسایل ذخیره اطلاعات به صورت نوری (مانند سی دی) نگه‌داری و تولید شده است.^۵ آمار به دست آمده توسط تحقیقات پرفسور پیتز لیمان مربوط به سال ۲۰۰۲ میلادی است و جالب تر آن‌که در این تحقیقات حجم داده‌های منتقل شده از طریق رادیو، تلویزیون، تلفن و اینترنت محاسبه نشده است.

پس دنیای امروز دنیای اطلاعات است و امروزه دیگر نمی‌توان با دسته‌بندی‌های قدیمی و سنتی و استفاده از جستجوی دستی در میان انبوه اطلاعات به مطلوب خود دست یافت و این کار همچون یافتن سوزن در انبار کاه است.

۱. پژوهشگر مطالعات کتابشناسی، قم. www.bayaz.net.

2. Peter Lyman: <http://www.sims.berkeley.edu/~plyman/>.

3. University of California, Berkeley.

۴. exabyte (هر اکیس‌بایت معادل ۱۰۷۳.۷۴۱۸۲۴ گیگابایت اطلاعات است).

5. "World drowning in oceans of data", BBC News Uk Edition, (Friday, 31 October, 2003) → <http://news.bbc.co.uk/1/hi/technology/3227467.stm>.

وقتی که تنها در کتابخانه کنگره آمریکا^۱ بیش از ۶۰۰,۰۰۰ منبع فارسی وجود دارد^۲، که البته این رقم بخشی از بیش از ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ منبع این کتابخانه را تشکیل می‌دهد، سؤال این است پژوهشگری که قصد دارد در میان حجم وسیع اطلاعات کتاب‌های کتابخانه کنگره کتاب «نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان در کراچی»^۳ را جستجو کند، آیا امکان جستجوی دستی و سنتی و یا استفاده از برگه‌دان برای او به سهولت و سرعت ممکن است؟

نسخ خطی و رایانه

امروزه به حدس و گمان شمار نسخ خطی فارسی و عربی موجود در دنیا را چند میلیون برآورد می‌کنند، و با در نظر گرفتن این رقم بالا و نیازهای فراوان جامعه‌های علمی و پژوهشی به شناسایی، بررسی و غور و احیای این دست‌نوشته‌ها، به کارگیری رایانه در این جهت امری مهم به شمار می‌آید.

به رغم این‌که حدود یک دهه از رایانه‌ای کردن کتابخانه‌ها و بیش از ۵ سال از وارد کردن فهرست‌های نسخ خطی به رایانه در ایران می‌گذرد، مع‌الأسف اقدامات مناسب برای شناساندن و تبیین مزایای این اقدام و نحوه استفاده از رایانه در جهت تتبع و بررسی نسخ خطی صورت نگرفته و از قراین این‌گونه بر می‌آید که شمار کاربران استفاده از بانک‌های اطلاعاتی نسخ خطی در کشور بسیار اندک است.

برای مثال نمونه‌ای از فواید بهره برداری از فهرست‌های رایانه‌ای نسخ خطی بیان می‌شود:

در نظر بگیرید که نسخه‌ای خطی مجهول الهویه بدون عنوان کتاب و نام مؤلف در دست شما قرار گرفته و ابتدای نسخه نیز ناقص است ولی نسخه دارای انجام است.

در این‌گونه مواقع فهرست نویس می‌تواند صرفاً با وارد کردن چند کلمه از انجام نسخه در فهرست رایانه‌ای که در بر دارنده هزاران شناسنامه نسخ خطی است در فاصله زمانی کوتاهی، نسخ دیگری را که انجام یکسانی با این نسخه دارند ملاحظه کند و حال اگر فهرست‌نویس قصد تتبع انجام هزاران نسخه خطی را بدون رایانه داشته باشد چه مقدار زمان از وی فوت خواهد شد؟

در این‌گونه مواقع است که رایانه نقش مهمی ایفا کرده و با وارد شدن در کار و زار اطلاعات به یاری محققان آمده و سختی‌های این راه را بر آنان هموار می‌سازد. البته رایانه به‌تنهایی توانایی انجام این کار را ندارد بلکه با استفاده از نرم‌افزارهای تولیدشده امکان طبقه‌بندی و دسته‌بندی اطلاعات را در حافظه خود برای استفاده کاربران فراهم می‌کند. امروزه بانک‌های اطلاعاتی مکان‌هایی هستند برای ذخیره‌سازی و سازمان‌دهی اطلاعات که با استفاده از الگویی

1. <http://www.loc.gov>

۲. شورای گسترش زبان فارسی (۱۳۸۳/۲/۴).

http://www.persian-language.org/News/News_Archive.asp?Page_Position=14.

3. *Persian manuscripts in the National Museum of Pakistan at Karachi; history, biography, tales and legends, geography and travel*. Prepared by Mohammad Ashraf. [Karachi] 1971. 214p. 25cm.

خاص به بهترین نحو ممکن اطلاعات را در آن‌ها ذخیره کرده و هر زمان که کاربر نیاز به خواندن آن اطلاعات داشته باشد، اطلاعات از این بانک‌ها بازخوانی می‌شوند.

در کشور ما نیز بحمد الله فعالیت‌های مثبتی در زمینه ایجاد بانک‌های اطلاعاتی نسخ خطی صورت گرفته است و به رغم کاستی‌های موجود می‌توان آینده‌ای روشن برای هر چه بهتر کردن این اقدامات تصور کرد.

برخی از فواید بانک‌های اطلاعاتی نسخ خطی:

* فهارس نسخ خطی در منزل

با استفاده از بانک‌های اطلاعاتی نسخ خطی در حقیقت مجلدات بسیاری از فهارس نسخ خطی در منزل ما خواهد بود و دیگر نیازی به صرف هزینه و وقت برای تهیه آن‌ها و یا مراجعه به کتابخانه‌ها برای استفاده از آن‌ها نخواهیم داشت. از باب نمونه کاربر با استفاده از بانک‌های اطلاعاتی معرفی شده در این مقاله به حدود ۱۰۰ جلد فهرست نسخه خطی که حاوی حدود ۱۰۰۰۰۰ عنوان کتاب است دسترسی خواهد یافت.

* استفاده از قدرت رایانه در جستجو

از جمله مشکلات امروزی ما برای پیدا کردن اطلاعاتی که مدنظر ما بوده و به صورت مکتوب بر روی کاغذ است دشواری و زمانبری این کار است. برای پیدا کردن نسخه‌های خطی یک مؤلف چه قدر زمان برای تورق فهرست‌ها نیاز است، حال آن‌که امروزه این کار توسط رایانه ظرف چند ثانیه امکان پذیر است.

* به روز بودن بانک‌های اطلاعاتی

به روز کردن و رفع اشکالات چایی و محتوایی در بانک‌های اطلاعاتی به مراتب آسان‌تر از منابع چایی است. چرا که رفع اشکالات چایی و محتوایی و یا افزودن مطالب به منابع چایی مستلزم صرف هزینه و زمان است. حال آن‌که این مقوله در بانک‌های اطلاعاتی به سرعت و سهولت امکان پذیر است.

قابل ذکر است که بانک‌های اطلاعاتی که در این مقاله به آن خواهیم پرداخت بانک‌های اطلاعاتی بر روی خطی^۱ در شبکه جهانی اینترنت است. در مجالی دیگر به معرفی بانک‌های اطلاعاتی برون خطی^۲ نیز خواهیم پرداخت.

◆ مرکز احیاء میراث اسلامی ◆

آدرس سایت:

<http://Mirath.com>

بست الکترونیک:

Mirath@Mirath.com

زبان سایت: فارسی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی، نسخ عکسی، کتب سنگی

مرکز احیاء میراث اسلامی از جمله مراکز فعال در عرصه نسخ خطی است که به همت حجت الاسلام سید احمد حسینی اشکوری و پشتیبانی مالی آیت الله العظمی سید علی سیستانی در سال ۱۳۷۴ هـ ش تأسیس گردیده و امروزه با داشتن حدود ۱۰۰۰۰۰ عنوان نسخه خطی و بیش از ۲۵۰۰۰۰ عنوان نسخه عکسی و حدود ۶۰۰۰۰ نسخه چاپ سنگی با ارائه سرویسی مناسب از فعالان عرصه نسخ خطی در ایران محسوب می‌گردد.

این مرکز در میان محققین به سهولت و ارزانی در دسترسی به تصویر نسخه‌های خطی خود مرکز و نسخ عکسی نفیس گلچین شده از سراسر دنیا شهره است.

بخش نسخ خطی سایت مرکز احیاء میراث اسلامی صرفاً بانک اطلاعاتی نسخ خطی، عکسی و سنگی آن مرکز و دارای بخش‌های زیر است:

۱. جستجوی ساده

در بخش جستجوی ساده که اکنون امکان جستجوی سریع و آسان حدود ۱۲۰۰۰ رکورد اطلاعات فراهم شده است، جستجو بر اساس دو مشخصه عنوان کتاب و نام مؤلف است.

مراحل جستجو

۱. کاربر با کلیک کردن بر روی یکی از جعبه‌های انتخاب^۱ عنوان کتاب، نام مؤلف و یا هر دو را انتخاب می‌کند.
  ۲. درون بخش جستجوی کتاب واژه مورد نظر خود را تایپ کرده و با کلیک کردن بر روی دکمه جستجو نتایج به دست آمده را در کادر مقابل آن مشاهده می‌کند.
- در بخش جستجوی ساده تنها چهار مشخصه عنوان کتاب، نام مؤلف، شماره نسخه، عکسی و یا خطی بودن نسخه قابل مشاهده است.

۲. جستجوی پیشرفته

جستجوی پیشرفته سایت مرکز احیاء میراث اسلامی دارای منابع اطلاعاتی بیشتری و اطلاعات کامل‌تری نسبت به جستجوی ساده است.

مراحل جستجو

۱. منابع جستجو

در این بخش کاربر با کلیک کردن بر روی هر کدام از موارد کتاب‌های خطی، کتاب‌های عکسی، کتاب‌های سنگی نوع منبع مورد جستجو را مشخص می‌کند.

۲. مواد جستجو

در این بخش کاربر ابتدا با دو گزینه انتخاب همه^۱، عدم انتخاب همه^۲ رویه‌رو است که با انتخاب و کلیک کردن بر روی یکی از دو گزینه می‌تواند نحوه جستجوی خود را مشخص کند.

با انتخاب یک و یا چند و یا همه گزینه‌های (شماره کتاب، عنوان کتاب، موضوع، زبان، نام مؤلف، کتابشناسی، آغاز، انجام، نوع خط، کاتب، نسخه شناسی، پاروقی‌ها، توضیحات، کتابخانه منبع، محل کتابخانه، شماره اصلی) می‌توانند نوع مواد مورد جستجوی خود را از اطلاعات منابع مورد جستجو انتخاب کند.

بدین نحو که از باب مثال اگر کاربر صرفاً به دنبال مؤلفی به نام (حسن بن محمد بن خثانی) می‌گردد فقط کافی است گزینه (نام مؤلف) را انتخاب کرده و بعد از آن بر روی کلید جستجو کلیک کرده تا مطلوب خود را جستجو کند. اما اگر از باب مثال وی به دنبال (حسن بن محمد بن خثانی) هایی می‌گردد که هم مؤلف بوده و هم کاتب لازم می‌آید که علاوه بر گزینه نام مؤلف گزینه کاتب را نیز انتخاب کند.

۳. نمایش نتایج

در بخش نمایش نتایج جستجوی پیشرفته ابتدا کلیه اطلاعات به صورت اجمالی رؤیت می‌شوند که کاربر بعد از مطمئن شدن از درستی نتایج بدست آمده می‌تواند با کلیک کردن بر روی گزینه مورد نظر اطلاعات کامل کتابشناسی و نسخه‌شناسی مورد نظر را ببیند.

همچنین در بخش نمایش نتایج امکان سفارش تصویر نسخه‌های خطی مورد نظر داده شده است، بدین ترتیب که با کلیک بر روی گزینه سفارش نسخه به طور اتوماتیک هزینه تهیه تصویر همراه با هزینه پست محاسبه شده و اعلام می‌گردد و کاربر می‌تواند با ارسال آن هزینه به حساب بانکی در کوتاه‌ترین زمان ممکن منتظر وصول تصویر نسخ خطی، عکسی و یا سنگی سفارش داده شده باشد.

❖ مجمع ذخایر اسلامی ❖

http://zakhair.com

zakhair@zakhair.com

آدرس سایت:

پست الکترونیک:

زبان سایت: فارسی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی، نسخ عکسی، کتب سنگی، متون کهن

مؤسسه مجمع ذخایر اسلامی که در ۱۳۵۵ هجری فعالیت خود را با انتشار کتاب آغاز کرده، از جمله انتشارات فعال در حوزه دانش نسخ خطی به شمار می آید و امروزه بیشترین سهم را در انتشار و فروش فهراس نسخ خطی ایران در دهکده جهانی داراست.

از جمله بخش های سایت مجمع ذخایر اسلامی بخش بانک متون کهن آن است که در حقیقت بانک جستجوی اطلاعات بیش از ۶۰ کتابخانه از جمله، مرکز احیاء میراث اسلامی (قم)؛ میبیدی (کرمانشاه)؛ ارگانی - محمد حسن (قم)؛ مجلس شورای اسلامی (تهران)؛ قانن؛ گلپایگان؛ گردیزی - ملتان (پاکستان)؛ بروجردی (کرمانشاه)؛ مفتی الشیعه (قم)؛ آکادمی لینیچی (ایتالیا)؛ فرهنگ و ارشاد اسلامی (ساوه)؛ امام هادی علیه السلام (مشهد)؛ حجت کوهکمری (قم)؛ مدرسه آیت الله خوئی (مشهد)؛ میرزا محمد کاظمینی (یزد)؛ مؤسسه امام صادق علیه السلام (قم)؛ مدرسه جعفریه (زهران)؛ میبیدی (مشهد)؛ واتیکان - بخش عربی - (ایتالیا)؛ صدوقی (یزد)؛ قهستانی (قانن)؛ دیانی (بیرجند)؛ مسجد الرسول بازار (بیرجند)؛ پیتل (آمریکا)؛ مرعشی (قم)؛ خالقی یزدی (یزد)؛ دانشگاه بوعلی (یزد)؛ فیض مهدوی (کرمانشاه)؛ مرکز مطالعات اسلامی (کراچی)؛ سید رضوی (کراچی)؛ جامعه المنتظر (لاهور)؛ عبداللطیف کوهکمری (قم)؛ نجفی اصفهانی (اصفهان)؛ مدرسه بروجردی (نجف)؛ سید کشفی (اصفهان)؛ حاج هدایتی (قم)؛ امام جمعه زنجانی (زنجان)؛ جلال الدین بری (مکه مکرمه)؛ نجومی (کرمانشاه)؛ مرتضوی (مشهد)؛ عبدالعظیم الهادی (ضحیان - یمن)؛ فاضل خوانساری (خوانسار)؛ جزائری نجفی (نجف)؛ فحول قزوینی (قزوین)؛ مدرسه نبوی (دزفول)؛ سید نبوی (دزفول)؛ علامه طباطبائی (قم)؛ سید علوی (سبزوار)؛ علامی کرمانشاهی (کرمانشاه)؛ سید علی عدنانی (خرمشهر)؛ فرهنگ و ارشاد اسلامی (کاشان)؛ مدرسه اسماعیلیه (شاهرود)؛ حاج رشیدی (کرمانشاه)؛ سریزدی (یزد)؛ مدرسه خان (یزد)؛ ایرانشناسی فرانسه (تهران)؛ علمی (یزد)؛ ارگانی - محمود (قم)؛ واتیکان - بخش فارسی (ایتالیا)؛ آستان قدس رضوی (مشهد)؛ وزیری (یزد)؛ گوهرشاد (مشهد)؛ دفتر تبلیغات اسلامی (قم)؛ امیرالمومنین (نجف)؛ کاشف الغطاء (نجف)؛ دانشگاه علیگر (هند)؛ آستانه حضرت معصومه (قم)؛ آستانه حضرت عبدالعظیم (شهر ری)؛ گلپایگانی (قم) و ... است.

به‌طور کلی بخش جستجوی متون کهن سایت مجمع ذخایر اسلامی دارای یک بخش جستجوی پیشرفته است. کلیه عملیات جستجو در این بخش با گزینه‌های زیر انجام می‌پذیرد:

بخش اول) منابع جستجو

در این بخش منابع جستجو شامل کتب خطی، کتب عکسی، کتب سنگی و متون کهن قرار گرفته و کاربر می‌تواند بسته به نوع نیاز خود یک، چند و یا همه منابع را انتخاب کند. البته همه منابع به‌صورت پیش‌فرض انتخاب شده‌اند.

بخش دوم) گزینه جستجو

کاربر می‌تواند در این بخش با نوشتن کلمه یا جمله مورد نظر و بعد از آن کلیک کردن بر روی گزینه جستجو مورد جستجوی خود را مشاهده کند.

بخش سوم) گزینه‌های جستجو

در این بخش گزینه‌های زیر برای جستجو در نظر گرفته شده است و کاربر بسته به نیاز خود می‌تواند یک، چند و یا همه موارد را انتخاب کند.

(شماره؛ زبان؛ موضوع؛ عنوان؛ مؤلف؛ کاتب؛ تاریخ کتابت؛ نوع خط؛ کتابخانه منبع؛ شماره کتابخانه منبع؛ منابع؛ آغاز؛ آغاز افتاده؛ انجام؛ انجام افتاده؛ کتابشناسی؛ نسخه‌شناسی؛ پاورقی؛ توضیحات؛ نوبت چاپ؛ تاریخ چاپ؛ مکان چاپ؛ کتاب منبع).

بخش چهارم) نوع کتابخانه

در این بخش کاربر می‌تواند در بین بیش از ۶۰ عنوان کتابخانه یک، چند و یا همه کتابخانه‌ها را انتخاب و در جستجوی خود لحاظ کند.

بخش پنجم) مشاهده نتایج

بعد از این‌که کاربر مراحل جستوی ۱ تا ۴ را انجام داد در صفحه بعد ابتدا همه موارد جستجو شده به صورت اجمالی ظاهر می‌گردند و کاربر می‌تواند با ملاحظه این نتایج و کلیک کردن بر روی نتیجه مطلوب شناسنامه کامل اطلاعات را رؤیت کند.

در صورتی که جستجوی ما نتیجه‌ای در بر نداشته باشد در کادر جمله «مورد جستجو یافت نشد» دیده می‌شود.

مثال برای جستجو

کاربری را در نظر بگیرید که به دنبال نسخه‌های خطی و عکسی کتابت شده در سال ۱۲۳۷ قمری می‌گردد. در این صورت باید مراحل زیر را طی کند:

ابتدا علامت انتخاب گزینه‌های کتب سنگی و متون قدیمی را حذف کند. سپس در انتهای صفحه گزینه هیچکدام را برای حذف انتخاب موارد جستجو کلیک کرده و بعد از آن گزینه تاریخ کتابت را کلیک کند وارد بخش جستجو شده و تاریخ ۱۲۳۷ را نوشته و بر روی گزینه جستجو کلیک کند. بعد از ملاحظه نتایج اجمالی در صورت تمایل به رؤیت اطلاعات کامل تر در باره نسخه مورد نظر بر روی آن کلیک کرده تا اطلاعات کامل ظاهر گردند.

 ◇ دانشگاه تهران ◇

---

http://searchlib.ut.ac.ir

آدرس سایت:

Pub-rel@cldc.ac.ir

پست الکترونیک:

زبان سایت: فارسی و انگلیسی^۱

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی، کتاب، روزنامه، پایان نامه، اسناد تاریخی

کتابخانه دانشگاه تهران از جمله کتابخانه‌های قدیمی دانشگاهی به شمار می‌رود که در سال ۱۳۲۸ هـ ش تأسیس شده است. سید محمد مشکوة در سال ۱۳۲۹ با اهداء مجموعه نفیس خود به این کتابخانه، آن را عملاً در زمره کتابخانه‌های نسخ خطی ایران جای داد و امروزه این کتابخانه بر اثر زحمت بزرگ‌مردانی چون مرحوم دانش‌پژوه، مرحوم مهدوی، استاد علینقی و احمد منزوی، استاد ایرج افشار و بسیاری از بزرگان دیگر از جمله کتابخانه‌های ارزشمند در ایران گردیده است.

بخش جستجوی کتابخانه‌ای تحت وب کتابخانه دانشگاه تهران امکان جستجوی هم‌زمان کتابخانه‌های دانشگاه تهران شامل کتابخانه‌های مرکزی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشکده جغرافیا، دانشکده مدیریت، دانشکده فنی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشکده منابع طبیعی، مؤسسه حقوق طبیعی، دانشکده تربیت بدنی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، بیوشیمی و بیوفیزیک را داراست.

۱. صفحه اصلی

پس از ثبت دامین و ورود به سایت در صفحه اصلی امکان انتخاب کتابخانه یا کتابخانه‌های مورد نظر وجود دارد و بعد از آن نیز می‌توانیم نوع زبان مورد نیاز را مشخص و وارد صفحه جستجو شویم. در این سایت امکان جستجو به سه شیوه ساده، پیشرفته، الفبایی پیش‌بینی شده است، گرچه بعد از ورود به سایت به صورت پیش فرض جستجوی ساده قرار داده شده است.

۲. راهنما

در این بخش کاربران می‌توانند از راهنمایی کامل برای استفاده از بخش‌های مختلف برنامه استفاده کنند.

۳. جستجوی ساده

جستجوی ساده که روشی سریع و آسان برای جستجو در میان منابع اطلاعاتی بر اساس سه مشخصه عنوان،

---

۱. بانک اطلاعاتی این سایت دربردارنده منابعی به ۳۸ زبان است.

پدیدآورنده، موضوع و یا همه موارد است، و کاربر می‌تواند بر اساس نیاز خود با وارد کردن واژه مورد نظر در جعبه متنی^۱ جستجو مطلوب خود را جستجو کند.

امکانات جستجو:

برای سهولت در امر جستجو امکاناتی تعبیه شده است و کاربر می‌تواند با به کارگیری این امکانات با سهولت و سرعت بیشتری مطلوب خود را جستجو کند. این امکانات به شرح زیر است:

۱. تعیین تعداد رکوردها

کاربر می‌تواند با کلیک کردن بر روی این بخش و انتخاب اعداد (۱۰، ۱۵، ۲۵) مشخص کند که چه تعداد نتایج حاصله از جستجو در صفحه نتایج ظاهر گردند.

۲. نحوه دقت در جستجو

کاربر بر اساس نوع جستجوی خود می‌تواند نحوه دقت در جستجو را با انتخاب یکی از گزینه‌های زیر اعمال کند.

* شامل

با کلیک کردن بر روی دکمه رادیویی^۲ و انتخاب این گزینه کلیه جملات و کلماتی که این واژه را در بردارند نتیجه جستجو را در برخواهند داشت. از باب مثال اگر شما کلمه علی را مورد جستجو قرار دهید کلیه کلماتی را که سه حرف (ع ل ی) به صورت متوالی در خود جای داده اند در نتیجه جستجو قرار خواهد داد، همچون واژه‌های علیا، علیه، علیهم، تعلیم و واژه‌هایی از این دست.

* شروع می‌شود با

با انتخاب این گزینه نتایج جستجو شامل کلیه جملاتی است که با واژه‌ای که ما در جعبه جستجو نوشته‌ایم شروع می‌شوند.

* دقیقاً مساوی با

با انتخاب این گزینه نتایج جستجو دقیقاً در بردارنده واژه‌ای خواهند بود که ما در جعبه جستجو نوشته‌ایم.

۴. جستجوی پیشرفته

در جستجوی پیشرفته می‌توان جستجوی خود را دقیق‌تر انجام داد به این صورت که می‌توان همزمان بر اساس عنوان، پدیدآور، موضوع، ناشر، فروست و شماره راهنما جستجو کرد. اولویت جستجو با اولین فیلد است.

مراحل جستجو

۱. قسمت تعداد رکوردهای نمایشی، تعداد رکوردهایی را که می‌خواهید در صفحه نتیجه جستجو نمایش داده شود انتخاب کنید.

۲. در قسمت فیلد جستجو، یکی از موارد عنوان، پدیدآور یا موضوع یا... را انتخاب کنید.
۳. در قسمت کلمه / عبارت جستجو، عبارت مورد جستجو را تایپ کنید.
۴. عملگر منطقی مورد نیاز را انتخاب کنید.

مثال: در جستجوی نسخه خطی با عنوان رشحات عین الحیاة هستیم که نام پدیدآور آن را به‌خوبی نمی‌دانیم، می‌توانیم به روش زیر عمل کنیم:

فیلد جستجو	عبارت جستجو	عملگر منطقی
عنوان	رشحات عین الحیاة	و
پدید آور	بهبهانی	یا
پدیدآور	کاشفی	

۶. جستجوی الفبایی

صفحه جستجوی الفبایی شامل دو روش برای جستجو است و در این جستجو رکوردهایی بازایی می‌شوند که ابتدای حرف یا کلمه آن توسط کاربر در یکی از دو قسمت مشخص شده است.

مراحل جستجو

در قسمت تعداد رکوردهای نمایشی، تعداد رکوردهایی را که می‌خواهید در صفحه نتیجه جستجو نمایش داده شود انتخاب کنید.

روش اول جستجو:

۱. در قسمت جستجو عبارت مورد جستجو را وارد کنید.
۲. روی دکمه فیلد مورد نظر جستجو کلیک کنید (عنوان - پدیدآور - موضوع - همه موارد).

روش دوم جستجو:

۱. یکی از فیلدهای مورد نظر برای جستجو را انتخاب کنید (عنوان - پدیدآور - موضوع). سپس بر روی یکی از حروف الفبای فارسی یا انگلیسی در پایین صفحه کلیک کنید. جستجو آغاز خواهد شد.

مثال:

- * برای پیدا کردن کتاب‌هایی که موضوعشان با "اخلاق" شروع می‌شود باید از قسمت اول این جستجو استفاده کرد به این صورت که در قسمت تعیین شده کلمه "اخلاق" را نوشته سپس دکمه موضوع را کلیک کنید.
- * برای جستجوی کتاب‌هایی که ابتدای عنوانشان با حرف "غین" شروع می‌شود باید از قسمت دوم این جستجو استفاده کرد و در بخش عنوان حرف "غین" را کلیک کنید.

۴. اعمال محدودیت

از دیگر امکانات عمومی این سایت امکان اعمال محدودیت و تعیین نوع منبع مورد جستجو است.

کاربر می‌تواند با کلیک کردن بر روی دکمه اعمال محدودیت وارد این بخش شده و بر اساس نوع نیاز خود منبع و یا منابع مورد نیاز خود را انتخاب کند.

از باب مثال ممکن است کاربر به صورت هم‌زمان نسخ خطی و جایی کتاب [جمال‌الصالحین حسن بن عبدالرزاق لاهیجی] را مورد جستجو قرار دهد. در این صورت با ورود به این بخش و انتخاب کردن گزینه کتاب و نسخ خطی و تأیید نوع جستجو می‌تواند به صورت هم‌زمان هم در بانک اطلاعاتی کتب دانشگاه تهران و هم بانک اطلاعات نسخ خطی این دانشگاه جستجو کند.

تعیین نوع کتابخانه، تعیین نوع زبان، و تعیین تاریخ از دیگر محدودیت‌های قابل اجرا در این بخش است که کاربر بسته به نوع نیاز خود می‌تواند هر کدام را اعمال کند.

۵. سابقه جستجو

در این صفحه آخرین ۱۰ جستجویی که از زمان متصل شدن به سایت انجام شده نمایش داده می‌شود و شامل عبارت جستجو و نوع جستجو است.

با کلیک بر روی عبارت جستجو، عمل جستجو مجدداً انجام می‌شود.

۶. نظر خواهی

در این صفحه شما می‌توانید نظرات و پیشنهادات خود را ارسال کنید.

❖ آستان قدس رضوی ❖

آدرس سایت: <http://www.aqlibrary.org>

پست الکترونیک: fadhel@imamreza.or.ir

زبان سایت: فارسی

منابع بانک اطلاعات: کتاب، نسخ خطی، اسناد و مدارک، روزنامه‌ها، نشریات، صوتی و تصویری^۱

کتابخانه آستان قدس رضوی قدیم‌ترین کتابخانه موجود در ایران است و تاریخ تأسیس آن ۱۲۸۶ هـ است. در عین حال این کتابخانه با داشتن حدود ۵۰۰۰۰ نسخه خطی بزرگ‌ترین گنجینه نسخ خطی ایران نیز به شمار می‌رود. سایت کتابخانه آستان قدس رضوی علاوه بر دیگر امکانات شامل معرفی کتابخانه‌های تحت پوشش، انتشارات کتابخانه، آرشیو اخبار و مجلات، ارتباط با مسئولین و... است. بخشی از سایت نیز امکان جستجوی منابع کتابخانه‌ای [فارسی، عربی، لاتین] آستان قدس رضوی را ایجاد کرده است. به رغم این‌که این برنامه برای جستجوی هم‌زمان چندین پایگاه اطلاعاتی طراحی شده است ولی اکنون فقط به جستجوی اطالات کتابخانه آستان قدس رضوی می‌پردازد.

صفحه اصلی جستجو

جستجوی فارسی، جستجوی لاتین، نتایج، راهنما، خروج، بازگشت به صفحه اصلی همگی از جمله لینک‌های اصلی جستجو به حساب می‌آیند.

در بخش جستجو دو نحوه امکان جستجو برای کاربر فراهم شده است.

۱. جستجوی ساده

۲. جستجوی پیشرفته

تفاوت این دو بخش جستجو در این است که در بخش جستجوی پیشرفته امکان استفاده از عملگرهای (و، یا، به جز) و استفاده ترکیبی از چند نوع مشخصه وجود دارد. از باب مثال می‌توانیم برای موتور جستجو این‌گونه تعریف کنیم که:

برای ما جستجو کن عنوان [دیوان] به جز [دیوان حافظ]

در این حالت ما از موتور جستجو خواهیم که برای ما همه دیوان‌ها را به استثنای دیوان حافظ جستجو کند.

۱. طبق آخرین آمار ارائه شده در سایت کتابخانه آستان قدس رضوی این کتابخانه دارای ۵,۳۴۰,۰۰۰ مدرک در اشکال مختلف کتاب‌های چاپی، خطی، سنگی، اسناد، روزنامه، نشریات و... است.

برای ما جستجو کن عنوان [کلیات سعدی] و [کلیات عیید زاکانی]

در این حالت ما از موتور جستجو خواسته‌ایم که برای ما همه کتاب‌های کلیات سعدی و کلیات عیید زاکانی را جستجو کند.

بعد از انتخاب نوع جستجو نوبت به انتخاب پایگاه اطلاعاتی است و این‌که در کدام یک از منابع کتابخانه‌ای آستان قدس قصد جستجو داریم، انواع منابع کتابخانه‌ای در دسترس بدین قرار است:

- کتاب‌ها
- نسخه‌های خطی
- اسناد و مدارک
- روزنامه‌ها
- نشریات
- صوتی و تصویری

بعد از انتخاب نوع پایگاه اطلاعاتی نوبت به انتخاب گزینه جستجو است. جستجوی آزاد، عنوان، پدیدآورنده، موضوع، از جمله فیلدهای تعبیه شده در بخش جستجوی ساده است و کاربر پس از انتخاب هر کدام از این مشخصه‌ها می‌تواند در جمعبندی متن محل جستجو واژه مورد نظر خود را تایپ کرده و پس از فشردن کلید اینتر و یا کلیک کردن بر روی گزینه انجام جستجو منتظر نمایش نتیجه حاصله باشد.

پیش نمایش نتایج جستجو

آنچه که در صفحه بعدی به نمایش گذاشته می‌شود پایگاه اطلاعاتی جستجو شده و شمار منابع جستجو شده است. در این بخش این امکان به کاربر داده شده است که خود امکان نمایش نتایج را بر اساس یکی از معیارهای (پدیدآورنده، عنوان، شماره رده) مرتب کند.

نمایش اجمالی نتایج جستجو

بعد از انتخاب نحوه نمایش اطلاعات جستجو شده و کلیک کردن بر روی گزینه مشاهده نتایج، نتایج جستجو به صورت اجمالی و فقط با سه مشخصه عنوان، پدیدآورنده و زبان نمایش داده می‌شود.

نمایش آماری مشخصه‌های جستجو در بالای صفحه، تعیین نمایش تعداد رکوردها در هر صفحه، جستجو در نتایج حاصله، چاپ رکوردهای انتخابی از ویژگی‌های این بخش است.

پس از انجام هر بار جستجو و بازگشت به صفحه اصلی جستجو برای جستجوی جدید، سابقه جستجوی قبلی ما در جمعبندی متن سابقه جستجو قرار می‌گیرد و ثبت این سابقه در جستجوهای بعدی برای جلوگیری از به هدر رفتن وقت و تکرار کردن جستجوی‌های قبلی کمکی مفید است.

ارسال نتایج جستجو به پست الکترونیک خود و یا دوستان نیز از جمله مزایای این سایت است.

نمایش کامل نتایج جستجو

کاربر می‌تواند با انتخاب و حذف رکوردهای نمایش داده‌شده و در آخر کلیک کردن بر روی گزینه رکورد کامل در انتهای صفحه اطلاعات کامل منابع جستجو شده مورد نظر را رؤیت کند:

محل نگه‌داری

تاریخ

زبان

عنوان موضوعی

عنوان اصلی

عنوان مشهور

عنوان دیگر

موضوع

مؤلف

پدیدآورندگان

صفحه اصلی
موضوعی
عنوان اصلی
عنوان مشهور
عنوان دیگر
موضوع
مؤلف
پدیدآورندگان
محل نگه‌داری
تاریخ
زبان
عنوان موضوعی
عنوان اصلی
عنوان مشهور
عنوان دیگر
موضوع
مؤلف
پدیدآورندگان

سخن پرده

دفتر بکم

در جلالت اگر تو نام بگویم و از دست برم	
برون رفته اندیش روشن	مانده زنت گل نبرد گلشن
مرگانت می کند که زهرش	مانده پستان کبود بگش پش

ایمان کینت بگفت که پیش پر سینه
قرقری خوش کرد و بنا بر جمع خنجر
سنا پیش شد و شورا و استقامت
و مراد برینه و بیخه و کرد میان
برگشتی با ب پرید سوار
پژده ای از خنجر گرت و آ
درون شوی فرزند ارتقای
بر مدایح فنون سر مستوم کرده
سند و رسته شده تا و را با یک
که از نهای بپس بپلطان
و عادت انما و جلالت
در رشته سوادت برم
و کلک کرده انیس

به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی